

ئۈچۈن دىلاكر

پىشرواى رومانس

دەزائىت سەرتاپا ژاننى ئەم ھونەرمەندە مەزىنە ھەر لەمىندالىھوۋە تا مردنى پىرپوھ لە دەردەسەرى و قوربانى دان ، وەخۇى زۆرىھى ئەوانە لەپادا شتەكانىدا نوسىونەتەوھە باسى كىردوون .

دەگىرئەوھ لەتەمەنى مىندالىدا كەوتۇتە نىو ئاوى (مەرسىلىيا) وھ لەوھدابوھ بىخىكىت و ژان لەدەست بدات ، ئەگەر ئەو دەست و بازوھ نەبوایە كەلە ئاوەكە دەرى ھىناوھ لەمردىكىكى مسوگەر رىزگارى كىردوھ . ھەرۇھە جارىكىكى تر لەژىر چىنگى تاوانكارىكىكى تردا دەرىان ھىناوھ ، خىرىك بوو ھەر لەتەمەنى مىندالىدا بىرىت و مۇقابەنى لەكارەناپابەكانى بىبەش بىت وئەو دەست و پەنجانە بىرىت كەبەرزىرىن وناپابىرىن تابلوى بەپىزى لىھاتونەتە بەرھەم .

شاعىرى فەرەنسائى بەناوبانگ چارل بۇدلىر دەئىت : (ئەگەر ئۈچۈن دىلاكرۇ نەبوایە ئىستاكە ئەلقەبەكى زىجىرەى شارستانىت كەم دەبوو .) بىگومان شاعىر راستى كىردوھ ، بىگرە دىلاكرۇ لەوھ زىاتر مەزىنەو بەبەكىك لەگەورەترىن دامەزرىنەرانى قوتابىخانەى رۇمىنىسىت دادەنرىت . ئەو قوتابىخانەى كەسەدەى نۆزدەھەم ژاننى لەدايك بوونى بوو فەرەنسائى ھەموو جىھانى ھەژاندو شىلەقاندى .

جوانى بەنى ھىچ ھەولو تەقەللابەك نادۇزرىتەوھ .

● ژاننى ئۈچۈن دىلاكرۇ :-

ھەر كەسىك ئەگەر زۆرىان كەم لەسەر ژاننى ئەم بىلىمەتەى خوتىندىتەوھەو شەرەزى بەكى دەربارەى ھەبىت ،

مەھەسەلەیی

نیادا دەلیت: (حەز دەکەم دوای تەواکردنی قوتابخانە ھەندی وینەبکیشم . بەلابەنی کەمەو دەمەوێت شارەزاییەکی پروکەشم دەربارەیی ھەبیت) . لە راستی دا بەھەری دێلاکروۆ لەوینەکیشاندا لەسالی ۱۸۱۴ بەدواوە دەست پیندەکات ، لەم سالەدا بۆیکەم جار وینەیی نابلیون پۆناپارت و وینەیی پیاوینکی پیری کۆم و چەند دانەبەکی تری ھەلکۆلی .

ئۆچین دێلاکروۆ پاش کارەساتەکی دایکی بیروپرای بەرامبەر ئاڤرەتان گۆراو بەشپۆھەکی دیکە تێ دەروانین .

ھەموو دەم لەئاڤرەتان دوورە پەریژ دەوھەستا ، وەھەتا لە توانای داوایە لیان دوور دەکووتەو . پەپرەوی ئێو ووتەبەیی

کینەیی دێلاکروۆ بەرامبەر دایکی تادەھات پەری دەسەندو زیادیی دەکرد . بەتایەنی پاش مردنی چارل دێلاکروۆ باوکی لە سالی ۱۸۰۵ کە بەکێک بوو لەگەرە پیاوان و پایەبەرزانی سەردەمی خوئی . مردنەکی بوو ھۆی ئاوارەبوون و سەرگەردانی دێلاکروۆ ، دایکی لەگەڵ مێردە تازەکەیدا جەنەرال سیرفونی cervoni چوونە مەرسیلیا و ئەمیان ناردە قوتابخانەیی (لویس لوگران) ی ناوخوائی ، لەکاتیکیدا کە تەمەنی لەنوسالی تیندەپەری . لەم ماوەبەیی ژبانیدا ھێچ نیشانەبەک بەدی ناکریت بۆئەوھیی بکریتە بەلگە بۆ داتاشین دێلاکروۆ بەلای ھونەری وینەکیشاندا ، جگە لەواتاقە نامەبە نەبیت کە لەسالی ۱۸۱۵ دا بۆ ھاوڕینکی نووسیو

دێلاکروۆ تازە خەریک بوودلی بەدنای رۆشن خووش دەکردو لەمانای ژبان تیندەگەیی ، بیستی گواپە لەباوکی خوئی نیو کورپی (چارل دی تالیران) ی وەزیری دەرەوھیی فەرەنسایە . چونکە دێلاکروۆ لە ۲۶ ی مانگی نیسانی سالی ۱۷۹۸ لەشاری شارانتونی charenton فەرەنسی دا ھاوتوئە رووی جیھانەو ، ئەمە لەکاتیکیدا کە باوکی بەچەند مانگیک پینش لەدایک بوونی لەئەنجامی نەشتەرگەریەک دا تووشی نەزۆکی ھاوئەبوو . ئالەم کاتەیی تەمەنیدا دێلاکروۆ بیروپرای بەرامبەر (فیکتور ئوبین) ی دایکی گۆراو قینی لیدەبوو ، ئەو دایکەیی کە تاماوەبەکی کەمیش لەوھوپیش گەرەترین سۆزو خۆشەویستی بەرامبەر دەنواند . رقو

سوکرانی ده کرد که ده لیت : (چاترین ریگه بو به رنگاری کردنی خوشه ویستی هه لاتنه) به لکو بهو لایه نگیه شهوه نه وه ستاو خوئی هم پرستی خسته پال ووتی سوکرات (را کردن تهنا ریگه به که بو رزگار بوون له خوشه ویستی) ، وه هه تا مردیش ژنی نه هینا . له گه ل نه مانه شدا هه میسه دیلا کرو له شی نافرته تانی به جراترین و بیگه ردرترین ده سته که وه کانی خوئی له سروشت دا داده نا .

هه ندیک له پرهنه گران هونه ری له سه ر نه وه ریک که وتوون که ناقه هونه رمه ندیکه به جوانترین شیوه نافرته تی وه کو پارچه به کی جیانه کراوه له سروشت وینه کیشاوه و مافی خوئیانی داونه تی له جوانی .

زرنگی و بلیمنی دیلا کرو له وه دا ده رده که ویت که له چند مهیدانیکی هونه ری کاری کرده و به مهردانه نه سپی خوئی تیا تاوداوه و سه رکه وتوانه کاری تیدا کردوون . له سه رته تای ژانیدا زیاتر حزی به چیرۆک نووسین ده کرد و حزی ده کرد نووسراوی خوئی له گوفارو رۆژنامه کانی نه و سه رده مه دا بلا و کاته وه . ته گه ر له م لایه نه وه سه بری دیلا کرو بکه مین واته وه کو نووسه ریک ده بینین نه وه نده کتیب و نووسراوی هه مه چه شنه ی هه به که به سن بو پرکردنه وه ی دوو ر هه به ته واوه تی هه روه ها به سن بو ناسینی وه کو نووسه ریکی لیها تووی کارامه . به ره مه نووسینه کانی دیلا کرو بریتین له مانه :

نامه کشتیه کانی که له پینج بهرگدان ، یاداشته کانی له دوو تی هه زارو پینج سه د لاپه رده نووسراونه ته وه وه کراونه ته سی بهرگه وه جگه له چند نووسینیکی نه ده بی دیکه که تیا باندا رای خوئی به رامبه ر

به هه ندیک له نووسه رو شاعیرو هونه رمه ندانی پیش خوئی ده رده بریت . له وانه جان جاک رۆسو که به دریزی دیلا کرو باسی له سه ر کرده ، به (ناموزگار بکه ر) ی ناوده بات و به هیچ کلۆجیک له ریزی فه یله سو فه کانی دایانیت ، نه وه تا له نامه به کیدا که بو فلیکس جیاردی هاو رتی ره وانه کرده ده لیت : (هه رچه نده رۆسو به توندی به ره رنگاری باروزرووی بوگه نی شاره کانی فه ره نسای ده کردو هه ستی به کوله مرگی و چه رمه سری هاو لاتیان ده کرد ، به لام نه یوانی بریار بدات که له گوندا برتت وه کو جوتیارو هه ژاره کان !) دیلا کرو شانۆگه ری (فاوست) ی گوته ی زور لاپه سه ند بو ، وه له نه ده بی (رووسی) دا حزی به نووسینه کانی گوگول ده کرد وه (کچی نه سه ره که) ی بوشکینشی پیخوش ده هات ، به به کیک له شاکاری نه ده بی رووسی داده نا .

وه کو زانیان سالی ۱۸۱۴ به سه ره تای گه شه کردنی دیلا کرو داده نریت ، له م ساله دا خوئی وه کو وینه کیشیک دوزیه وه هه ستی ده کرد رۆژ به رۆژ به هره که ی له بره و دایه وه و زیاتر ده چینه نیو جیانی جوانی و سه رسوپرمانه وه له نامه به کیدا بوها وریه کی باسی نه و ماوه پیشوه ده کات .

که له نورماندی به سه ری بردووه ده لیت : (سه ره بیانی نه و رۆژه له لای هونه رمه ند گران Guerin بووم ، نه و تابلویانه م دی که بو پیشانگای داهاتوو ناماده کرابوون .

چهند داخ ده خوم که ناتوام نه مسال هه ندی وانه ی له لا بخویم . نه و هه له له ده ستی خوم نادمه دوا ی ته واو بوونی

سالی خویندن خوم ده گه به نه زووری وینه کیشانه که ی و ده ییت هه ندیک سوود له به هره که ی وه ربگرم) . وه نه ییت (گیران) ته نا هانده ری بوئی به لکو له وه ویشیش هام وشوی موزه خانه ی لوفه ری ده کرد - وه کو خوئی له یاداشته کانیدا ده لیت - هاو رتی به تینی له گه ل تابلو کانی رۆبتر (۱۵۷۷ - ۱۶۴۰) و تیتیان (۱۴۷۷ - ۱۹۷۶) و گویا (۱۷۴۶ - ۱۸۲۸) دا پهیدا کردبوو .

له سالی ۱۸۱۵ دا دیلا کرو رووی کرده موسیقا وه بریاری دا بیته هونه رمه ندیکی موسیقی ، به لام نه وه نده ی پینه چوو له و رایه ، ته وه لاپوو وازی لیها چونکه بینی وینه کیشان زیاتر راپه ده کیشیت ، به تابه تی پاش نه وه ی تابلوی (گیوماری) (Guillemardet) ی هونه رمه ندی ئیسپانی گویا (Goya) ی به ریکه وت له موزه خانه ی لوفه ردا به رچا وکه وت . له هه مان سالداهه ستی دایه لاسانی کردنه وه ی چند تابلویه کی رۆبنزو روفائیل که له موزه خانه کان دیبوونی .

پاش مردنی دایکی دیلا کرو له سه ر داخواری خوشکه که ی چوو (لامیزون دوکارد) وه له وی جیگیر بو ، له م ماوه ی ژانیدا هونه رمه ند چند تابلویه کی کیشا نه وانه (نافرته رومیه کان بووولات خشله کانیان داده که نن) هه روه ها (دروینه) وه ندیکی تریش .

نه وه ی شایانی باسه زوربه ی تابلو کانی هونه رمه ند که له به ره می نه م شاره ن به ریازیکی نه کادیمیایانه جوئی ده کرته وه . له سالی ۱۸۲۲ دا دیلا کرو به کیک له به ناویانگترین تابلو کانی کیشا که ناسراوه به (دانتی و فرگیل له دوزه خ دا) ، هه رچه نده . نه م تابلویه بووه هوئی زووبه روو بوونه وه ی هه ندی جیوو قسه ی

ناشرین لەلابەن خەلکیەوه بەرامبەر بە
 ھونەرمەند بەلام رەخنەگرانی ئەمڕۆ
 بەبەکیك لە چاکیترین تابلوکانی دادەنیت ،
 چونکە توانی بەبەرھەم ھێنای ئەو تابلویە
 کۆت و یاساو رییازی ئەکادیمیایی
 کلاسیکی پیش خۆی بشکێیت و خۆی لێ
 سەرفراز بکات . ئەوێ جینگای باسە
 ناوەرۆکی ئەم تابلویە لە (کۆمیدیا
 خواوەند) ی شاعیر دانتي بەو ھەرگراوہ .
 لەتابلوکانی دانتي فرگیل لەپێشەوہی
 کەشیتەکاندا . بەدی دەکرین وەبەکیك
 لەئازارەدراوہکانی دۆزەخ دەبیزیت
 کەخۆی بەکەشیتەکەوہ ھەلگژاندوہو
 دیووت رزگاری ییت ، لەولاشەوہ شاعیر
 دانتي بەدی دەکریت کە بەچاوی سۆزو
 بەزەبیەوہ دەروائیتە ئازاردراوہ کە .

وئەکیكیش ئوچین دێلاکرو لەمیانی
 ژانیدا گەلیك شوین گەراوہ و زور وولاتی
 بێنێوہ وەکو میسر و مەغریب و جەزائیر و
 وولاتی ئینگلستان . بەلام زور حەزی
 دەکرد بچیتە ئیتالیا و لەزیکەوہ تابلوکانی
 ھونەرمەندانی سەردەمی وریابوونوہ
 بێنیت و ناشای شاکارەکانی میکائیل
 ئەنجیلو و دوناتیلو و روفائیل و دافینش ییت .
 ئەو شتانەمی لەخەبالی خۆمدا دروستی
 دەکەم لەھەموو شتی راستەقینەترن بۆم ،
 ھەرچی ئەوانەمی دیکەوہ وەکو لم بیگیانن .

● دێلاکروو رۆمانسیەت :-

لە سالەکانی سەدەمی نۆزدەھەمدا
 فەرەنسا بیوہ گۆرەبانی چەند شوپشینیکی
 ھونەری و سەرھەلدانی ھەندی رییازی
 نوێو پەیدا بوونی ھونەرمەندانیک کە ریزەوی
 ھونەریان گۆرپی و بەرەولایەکی تریان برد .
 ئەم شوپشانە بەمەبووی لەجی خویمان
 نەمانوہ بەلکو زۆرەیان سنووری
 فەرەنسا یان بری و زۆرەبی ئەوروپایان
 گرتەوہ . بەکیك لەو شوپشانەمی

کە کاریگەرەکی جیہانیان ھەبوو
 (رۆمانسیەت) بوو کە لە دوادوای سالەکانی
 ۱۸۲۰ دا پەیدا بوو ، ئەم دیاردەبیە خۆی
 لەخۆی دا باخی بوونیکێ رامیارانە بوو
 بەرامبەر زولم و زۆرداری شاشارلی دەبەم
 شای بۆرپۆن . رۆمانسیەت لەکاتیکاندا
 ھاتەکایەوہ کە سەر بەستی تاك بەگشتی و
 سەر بەستی ھونەرمەندان بەتایەتی
 لەچوارچۆیەبەکی دیاری کراوی سنووردار
 تینەدەپەری - رۆمانسیەت مانای
 سەر بەستی گۆرپی و سپاکانی لەلای
 ھونەرمەندانی ئەو قوتابخانەبیە جوړینکی
 ترن و بەشێوہەبەکی جیاوازتر وەسفیان
 دەکردو ناویان دەبرد . وەلەروانگەمی
 رۆمانسیەتدا سەر بەستی بە ئیختیازیک
 دانانزیت کەتایەت لێ بەکۆمەلیەکان یان
 بەتاکیکێ ناسراو ، بەلکو ھەموو کەسیك
 ئەو مافەمی ھەبەو دەیت ھەر تاکیکێ
 کۆمەل بێش نەیت لەومافەکە
 سەر بەستی یە . بەلام لەلابەن ھونەرەوہ لەو
 سەردەمدا سەر بەستی لەتایەتی بەکانی
 ھونەرمەندە بەرزو بلیمەتەکاندا بوو ،
 رۆمانسیەت بەتەواوہتی دژی ئەو دیاردەبیە
 بوو و بەرەنگاری لیدەکرد . ھەمیشە
 لەسەر بەستی ھونەرمەند دەدواو ھەقی
 گۆرین رییازو یاسای باوی دەدایە کە
 ئەمەیان لەلای ھونەرمەندە کلاسیکی بەکان
 ھەلەو گوناھیکێ لێ وئەبەو ھیج کاتیک
 ھونەرمەندیکی کلاسیکی ئەوہی
 بەخەبەلدا نەھاتوہو حەزی نەکردوہ ھەر
 باسیش بکات .

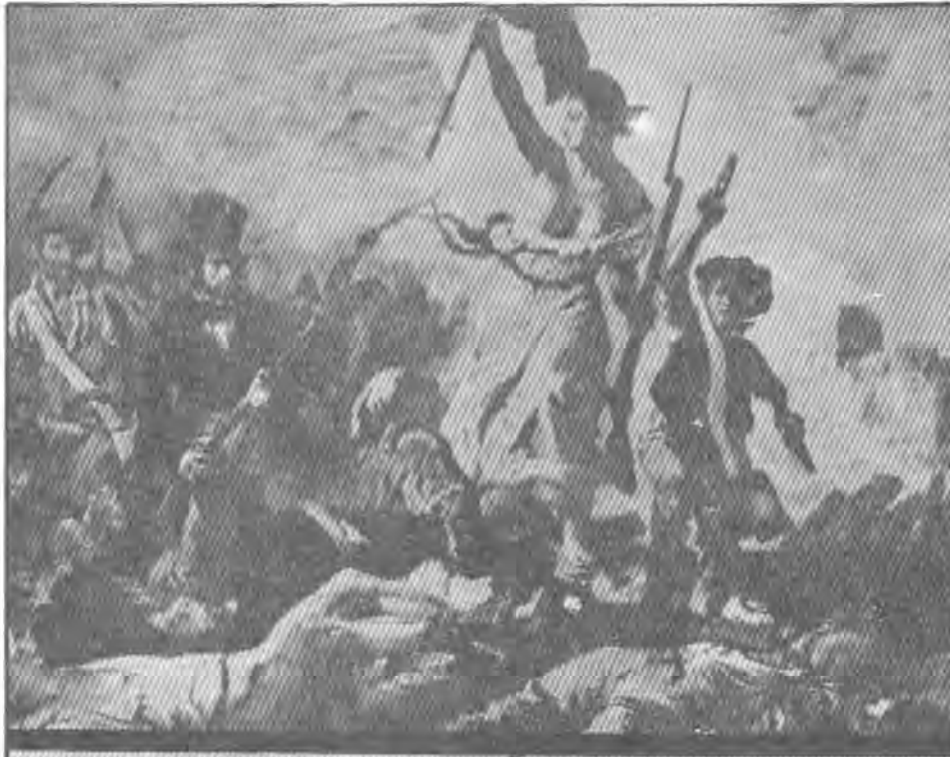
لەپیش پەیدا بوونی رۆمانسیەتدا
 نووسەر و ھونەرمەندەکان ھەموو توانا بەکیان
 خەرج دەکرد بۆ رازی کردنی دلێ خەلکی
 وئەو ماموستا ھونەریانەمی کە سوربوون
 لەسەر پەپرە و کردنی رییازی ئەکادیمیایی
 کۆن . بەلام لەسەردەمی رۆمانسیەتدا و

پاش پەیدا بوونی مەسەلەکە بە بارینکی
 ترگۆراو ھونەرمەندان بەھیج شێوہەبەک
 لەگەل زەوقی بینەران نەدەجوولانەوہو
 جەلەوی ھونەرەکەیان بۆ ئارەزوہکانیان شل
 نەدەکرد وەکو لەلای زۆرەبی
 ھونەرمەندانی پیشوو باو بوو . بگرە
 ھونەرەکەیان بوہ ھۆی ھێنانەدی و
 پەیدا کردنی رەخنەمی ئیکشکێنەر و
 دووبەرەکی لەنیوان ھونەرمەندان و
 جەماوہردا ، تەنھا لەبەر ئەوہی
 سەزەستیان دەویست لەکارکردندا و
 داواکاری ھونەرێک بوون کە بەری
 میشک و ماندوو بوونی کەسایەتی
 ھونەرمەندە کە ییت .

جەماوہر ھەقی ئەوہیان نەیت
 ھونەرمەندان بچنە ژێر تیشکی سەرنجی
 تاییەتی خوێانەوہو بەئارەزووی خویمان
 ھەلیان بسورین و لەچوارچۆیە داب و
 دەستوورینکی سواودا حەشاریان بدەن ،
 بە جوړینکی وەھا کە نەتوانن پەل بھاون و
 لەژێر ریکتیان دەربچن .

لەبەر ئەو ھۆیانەو چەندانینکی
 دیکەشدا ھونەرمەندان بەجاری پەبوہندی
 خویمان لەگەل کۆمەلدا بچران و ھەرچی
 شتیک بەلای خوێانەوہ پەسەند نەبوایە
 دەریان نەدەپری . جابۆیە زۆرەبیان
 پالپشتی (ھونەر لە پیناوی ھونەردا) یان
 دەکرد ، چونکە لێرەدا ھونەرمەند جوانی
 وەکو بناغەبەک دەبێت بۆ ھونەر و پروا
 بەھیج کاریگەرەبەکی تر ناکات .

ووشەمی رۆمانسیەت زۆری لەبارەوہ
 ووتراوہ و نووسراوہ تا کوئستارەخنەگران و
 میژوونووسانی ھونەری لەسەر
 لیکدانەوہ بەک و رایەک ریک نەکەوتوون ،
 ھەر بەکیك لەوان بەپنی بۆچوونی خۆی
 قسەمی لەسەر کردوہو پیناسەمی داوہ .
 لۆبلان (Leblanc) لەبارەبەوہ دەیت

تارادی سه رکردایهتی گهل دهکات ۱۸۳۰

بهرامبر وولاتانی درده بریت :
 «واهست ده کم مروفا به تیم و پیاو به تیم
 له ده ره وهی پاریسدا زیاتره ، به لام
 له پاریسدا جگه له پیاو یکی ساکار هیچی
 تر نیم . وه مروفی ساکار له پروانگهی منه وه
 وه کو بوو که شوشه وایه یان وه کو
 له نامه دا ده بین له هه مان مه سه له دواوه
 «ئهوانه من له مغرب ده بینم به تایه تی
 که کاتیک عبا له شان ده کن و به سواری
 مابین و ووشر هام وشو ده کن زیاتر به
 دلمه وه ده چن وه کو لهوانه له چیرو که کانی
 شیکسیر هاتون ، تمنانت مروفی
 ساکاری تیره بروتس و هاملتیان له بهر چاوم
 خست . . ههروه ها هونه رهنه مند
 له یاداشته کانی شیدا زوری له سر ژانی
 پروژانه مروفی نه فریق نووسیه به تایه تی
 جهزائیره کان و مغربیه کان . هه تاردیش
 خوی به قهرزاری نه دو وولاته داده نا
 چونکه سهرچاوهی زوریهی پیامه کانی
 بوون وشایی و هه لپه رکی تی خه لکی
 «به تایه تی جووه کان» و نافرته به زن و
 بالابه رزه کانی نه وولاتانه بوونه هه وتی
 گه لی تابلوی به پیز لهوانه [چه ند نافرته تیکی
 جهزائیری «۱۸۳۴» ، شور شگیرانی شاری
 نه خه «۱۸۳۸» ، داگیر کردنی شاری
 قوسته تینه له لایه ن خاچ پرسته کانه وه
 «۱۸۴۰» ، زه ماوه نندی جووه کانی
 مغرب «۱۸۳۹» ، چه ند مابینکی
 عه ره بی «۱۸۶۰» ، راوه شیر «۱۸۶۱» .
 دیلا کرو پاش به جیه تستی نه فریقا له کانی
 گه رانه وهی بو فیره نسا له تیسپانیا دابه زی ،
 نه وولاته تی که له کونه وه تاوا ته خوازی بیننی
 ناسمانی شینی بی گه ردی و جل و به رگی
 ره نگاوره نگی نافرته تانی بوو . له راستیدا
 هونه رهنه مند زوری له باره تی تیسپانیا وه
 نه ده زانی ، نه وه شی ده یزانی
 له دؤن کیشونه که تی سیرفانتسه وه

نه فریقا بو به کم جار له ژانیدا فیره نسای
 به جیه تستی و رووی کرده تینگلستان
 وه له ویدا ناشنایه تی له گهل هونه رهنه ندان
 بونگتن و تالس و فایلدنگک دا پهیدا کرد .
 وینه کیش له کاتیکدا رووی کرده
 وولاتی تینگلیز که قوتانجانیهی رومانسی
 تینگلیزی له سایه تی هونه رهنه نندی
 به ناوبانگک کونستابل گه وره ترین
 سهر که وتی ده ده ست هینابوو پاش
 کردنه وهی پیشانگایه ک بو تابلو کانی له سالی
 ۱۸۲۴ دا ، هه تا ماوه به کی کم پیش
 کردنه وهی نه و پیشانگایه قوتانجانیهی
 رومانسی تینگلیزی تابلوی به خه لکی
 نه ناسراو بوو . دیلا کرو نه وه ندهی
 ده بخوینده وه و ده قه تی ده دا نه وه نده وینه تی
 نه ده کیشا له م وولاته . نووسینه کانی بایرون
 کارینکی گه وره یان کرده سهر هه ست و
 نه ستی و ناراسته بوونی هونه ره تی . تابلوی
 «مردنی ساردانابال» که له سالی ۱۸۲۷ دا

خویندیه وه یان له تابلو کانی گویاوه
 بین بووی . وینه کیش پاش دابه زینی
 له سهر خاکی تیسپانیا به کسه رووی کرده
 کولان و کلیسه و بازارو شوینه میلیه کان و
 ده ستی کرده وینه کیشانیان
 «نهم وولاته بوه هوی شادمانیم ،
 نه وهی لیره دا ده بینم هیچ جیاوازه کی
 نه وتزی تی به له گهل نهوانه له مغرب و
 جهزائیر بینم جگه له تابه که یان
 نه بیت» . نه مه ناوه روکی نه ونامه به بوو
 که هونه رهنه مند بو (پیری Pierret) ی
 هاوری تی نارده که تادا باسی دلخوشی
 خوی ده کات له وولاتی تیسپانیا .
 نافرته تیکی ده سه سر به ده ست ، نو یز کردن
 له کلیسه به کی نه نده لووسی ، گوره پانیک
 له گوره پانه کانی نه شیلیاو هه ندیکی تریش
 له و تابلویانه ن که له م وولاته هونه رهنه مند
 کیشاونی .
 له سالی ۱۸۲۵ دا پیش چوونی بو

سردی سار دانا بال ۱۸۴۷

کیشاویه تی به کیکه لهو تابلویانهی که له ناوه پروکی چیروکیکی شاعیر بایرونه وه وهری گرتوه . کورتهی چیروکه که نه وه به که شاسار دانا بال پاش نه وهی تاخت وتارای له دست ده چیت و دوزمه کانی دست ده گرن به سهر وولاته که ی دا نم هه لدیت و فرمان ده دات دوی خوئی هه موو نه و شانه له ناو برین یان بگورین نه وه کو له پاش خوئی بینه مایه ی خوشی خه لکانیکی تر . نه وهی شایانی باسه هونه رمندی بلیعت دپلا کرو روخساریکی تازه گه ری دایه چیروکه که و شتیکی نویی خسته ناویه وه ، له تابلو که دا شاسار دانا بال له سهر جیگه که ی را کشاوه و ده روانته نه و قه سا بجانیه ی ده ورپشتی و به و پیری نارامیه وه بهی هیچ سله مینه وه به که ده ستی ناوه نه تژر سهری و پالی لی داوه ته وه . وه نه ییت دپلا کرو نه و شیوه تازه به ی که له تابلو که دا دیمان به ی هورده ناخنییه ناویه وه و به کاری هینایت ، به لکو نه وه خوئی له خوئی دا گه رانه وه به که بو تممنی مندالی که ناگر به ربیوه ژوروی نووسته که ی به ی نه وهی داوای یارمه تیه که بکات سهری نه و ناگره ی ده کردو فراموشی به یینی بلیسه که ی ده هات تاکو ناگره که زوری بو هیناو کراسه که ی هه ل لووشی .

ژان هونه ری وینه کیشانه . . .

● چهند لایه تیکی هونه ره که ی دپلا کرو :

جیهانی هونه رمه مند دپلا کرو جیهانیکی به رفراوانه ، شاره زا بوونی نه و جیهانه زوری ده ویت چونکه وینه کیش زور تابلوی هه به وه ههر سه رده میکی ژانی به جوریک مامه لهی له گه ل بویه دا کرده و جوری بیرکرنه وهی تاراده به که جیاواز بووه . دپلا کرو وه کو زانپان داستان و نه فسانه و

سهر سوورمانی رومان نووسی به ناوبانگ « فیکتور هیکو » وه که سه کانی رومانه به ناوبانگه که ی « کلوله کان » له ناوه پروکی نه و تابلویه وه وه رگرت ، له وانه گافروش که نمونه ی منالی ناواری شوپشگیری فهره نسایه وه پاریزره لی پاره و پوله که و ناواریکان و لی جیگه کانی فهره نسا به نیسبت دپلا کرو وه کو .

وینه کیشیکی به توانا کارامه به ده برینی کاره ساته میژوویه کان ، هیچ شتیکی له میژوو نه ده دی جگه له وهی که کاری ده کرده سهری و ده به ژاندو له لایه وه بیری له چاره نووسی مروفت ده کرده وه به رامبه ر به یاسای ژان و مردن ، وه چون مروقیایه لی له ولایه نه وه هه ره شه ی لی ده دریت موفته لایه وه به ده ستیه وه . له هه مان کاتدا په نای ده برده به رابه ته لایه یه کان و داستان و نه فسانه کان چ

چیروک و به سهرهاتی کونی ده قواسته وه و وه کو بابته لیک له چوارچویه تابلویه که دا گه وره ترین و بلاوترین مه به ستی پی ده گرتوه . هه رده م به دورینی و ووردینی ناسراوه وه ههر نه و دیارده به به تی دا که بووه ته هه له نه کردنی نه و ریگه به ی له سهری ده رویش به هوی نه و ره خانه ی ناراسته ی ده کران . جانه گه ره که لیدا بویت یان له دزی . وه خوئی زور به باشی ده یزانی نخه تابلو کانی چون ده بیت .

کاره کانی سالی (۱۸۳۰) به به رزترین به ره مه م کانی داده نریت وه کو به ره مه ی هونه رمه ندیکی رومانسی لیهاتوو ، گه وره ترین مه سه له ی مروقیایه لی تابلوی « سه ربه ستی سه رکر دایه تی گه ل ده کات » دا گرتوه و پرو به پرووی نه وانه ی کرده وه که به لی هه لو نیست یا نامروفت وه یان لی هه ستیان ناوده برت . هه مان تابلو بووه جی ی

نه چهره‌خه‌کافی ناوه‌راست بیت یا هینی سردمی ووریا بوونه بیت و هیان نهو بیه ته نه ده بیانه بی که له بایرون و گوتنه و هزار شه و وشه و یتک و راسین و هری گرتون همووی ئیشی مرو فایه بی به دهستی قه‌ده‌ره و تلاندنه‌وی بهو چاره‌نووسه‌وه و کیشی مرو ف له گه‌ل مان و نه‌ماندا و مردن و ژبان و سه‌که‌وتن و دا‌که‌وتی هانده‌ری بوون بو هه‌لژاردنی نهو بابه‌تانه ، وه‌له‌گه‌لیاندا جوت ده‌بوو په‌یتا په‌یتا نازاره‌کافی ده‌روونی خوئی تی ده‌هاویشتن ، نهو ده‌روونی که هه‌میشه پرپوه له‌خه‌م و خه‌فت و په‌زاره ، جاگرتنگ فی به‌گه‌ر سه‌چاره‌که‌ی خه‌لکی ده‌وروشتی بووبیت یا نه‌وانه‌ی وه‌کو ته‌رزه و باران به‌سه‌ری خویدا داده‌بارین . له‌به‌رته‌وه شاعیری ناسراو بو‌دلیر راستی گوتنه‌که «په‌نگه‌ و بو‌یه‌کافی دینا کروز به‌ده‌وام ده‌نووزینه‌وه .»

له‌وه‌لامی نهو قسه‌یه‌ی فیلب جولیان (PH.Jullian) دا که ده‌لایت هونه‌رمه‌ندی مه‌زن دینا کروز وینه‌ی هه‌موو شتیکی کیشاوه ته‌نا وینه‌ی سروشت نه‌بیت ، ده‌لین به‌په‌یچه‌وانه‌وه دینا کروز ناسویه‌کی فراوانی بو ده‌برینی سروشت کرده‌وه و جوړه و تووژونکی خه‌مگینه‌ی له‌گه‌لدا یتکه‌ل کرد له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا که وینه سروشیه‌کافی له‌ده‌تابلو تپه‌رناکه‌ن ، به‌لام نه‌مه نه‌وه ناگه‌یه‌نیت که به‌یه‌کجاری وینه‌ی سروشتی فه‌راموش کرده هه‌چه‌نده مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل سروشتدا مه‌رجیکی به‌نه‌رت فی به‌ بوناسینی به‌ره‌می چاک به‌لکو جوړیکه له‌ که‌ره‌سه‌ی خاو که هونه‌رمه‌ند به‌گوتیه‌ی ویست هه‌لیده‌سورینیت .
پشته‌کیه‌کافی تابلوکافی جوړه نالوزیه‌کیان تیا به‌دی ده‌کرت و هوشه‌نگی

خوئی له‌ده‌رپریندا ده‌ناسرینه‌وه وه‌کو دیمه‌نی رورتاوا بوون و خوړه‌ه‌لاتن و کازیوه و سپیده که به‌بوئی توخ وه‌به‌ه‌لچوون و کولانه‌وه وینه‌که ده‌کیشیت . لیره‌دا ده‌توانین دینا کروز به‌یه‌کیک له‌وه‌رمه‌ندانه دابین که بوونه هه‌وینی قوتابخانه‌ی کاریگه‌ری و مزده‌ی له‌دایک بوونیا پی‌بوو . به‌تایه‌تی تابلوی «قه‌ساجخانه‌ی شیو ۱۸۲۴» پالپشتی نه‌م قسه‌یه‌مان ده‌کات که تیدا بو‌یه‌که‌م جار هونه‌رمه‌ند ریازی دابه‌شکردنی تیشکی رژی گرت به‌ر که نه‌وه له‌گه‌وره‌ترین جیسا که ره‌وه‌دانی هونه‌رمه‌ندان کاریگه‌ری به‌وه هه‌روه‌ها زور له‌هونه‌رمه‌ندان هونه‌ری نوی خوین به‌قه‌رزاری ئوچین دینا کروز ده‌زان . هونه‌رمه‌ندی ناسراو پول سیناک (Paul Signac) له‌کافی خوئی دا کتیبکی له‌چاپ‌دا به‌ناوی (له‌دینا کروزه بو کاریگه‌ری هاوچه‌رخ) . سیناک له‌کتیبه‌که‌یدا ده‌لایت :

«ده‌بیت هه‌موومان دان به‌بلیمه‌تی و زرنگی دینا کروزا بنین که یاسای هیل و بو‌یه و پیکهاتی بو نیمه به‌جیه‌نیت» . وه‌نه‌مانه‌ش به‌لگه‌یه‌کی دیکه‌ن بو کاری دینا کروز به‌سه‌ر هونه‌رو هونه‌رمه‌ندان تازه‌وه .
نهو ریازه‌ی دینا کروز ده‌یگرت به‌ر له وینه‌کیشانی پورتیت و که‌سه‌کانیدا دوو‌باره جیاواز بوو له‌گه‌ل رپه‌وه‌ی هونه‌ری سه‌رده‌میداو په‌یره‌وی یاساو ریازه باوه‌کافی نه‌ده‌کرد ، هه‌ر به‌ده‌برینی شیوه ده‌ره‌کیه‌که یان ده‌م‌وچاوه‌که‌وه نه‌ده‌وستا به‌لکو ده‌پروانیه ده‌روون و میشکی که‌سه‌که‌ی به‌رامبه‌ری و شورده‌بو‌وه بو‌ناخی و هه‌موو هه‌ست و نه‌ستیکی ده‌رده‌خست . وه‌نه‌بیت نه‌م په‌فتاره‌ی

ته‌نا به‌رامبه‌ر به‌مرو ف هه‌بیت بگه‌ر گیانه‌وه‌رانش هه‌مان تپروانینان ده‌کرایه سه‌ر له‌لایه‌ن هونه‌رمه‌نده‌وه ، سات و دووسات به‌رامبه‌ر گیانه‌وه‌ره‌کافی باخچه‌ی گیانه‌وه‌ران ده‌وه‌ستا و وینه‌ی ده‌کیشان به‌تایه‌تی شیرو پلنگ که گه‌وره‌ترین به‌شیان هه‌بوو له‌وه‌ وینه‌ه ، هه‌روه‌ها نه‌سپ و ماینش له‌زوربه‌ی نه‌و وینه‌ه نه‌بهری نین ، خویشی له‌یادا‌شته‌کانیدا زور لا نه‌و راستیه‌ی ووتوه له‌سه‌ریان واته گیانه‌وه‌ران نووسیه . «چه‌ندیک گیانه‌وه‌را‌م خوش ده‌ویت . . . !» . «زوربه‌ی گیانه‌وه‌ران ده‌میزوین . . . !» .
به‌لام دینا کروز وه‌کو وینه‌کیشکی تاییی که وینه‌ی نه‌و چیروکانه ده‌کات له ئینجیل‌دا هاتون نه‌وا جوبان (Joubin) له‌وه‌ باره‌یه‌وه قسه‌ی کرده‌وه و ده‌لایت : «ئوچین دینا کروز باشرین وینه‌کیشکی تاییی به‌سه‌ده‌ی نوزده‌هه‌م‌دا ، له‌په‌شیره‌وی نه‌و که‌سانه‌یه که‌خوین به‌ماموستا داده‌نین له‌وه‌ مه‌یدانه‌دا» . به‌لام ده‌بیت نه‌و راستیه‌ی بوتیت که دینا کروز زوری حه‌زی به‌تایین نه‌ده‌کردو باوه‌ری پینه‌بوو چونکه له‌سه‌رده‌میکدا ده‌ژبا که هه‌ستی تاییی له‌ناو خه‌لکدا له‌وه‌ری کزیدا بوو . له‌هه‌مان کاتدا نووسراوه‌کافی دیندرو و قولتیری ده‌خوینده‌وه نه‌وه‌نده‌ی که هانده‌ری بوون بو دوورکه‌وته‌وه له‌تایین ، له‌به‌ر نه‌و هویانه هیه‌ج خوشیه‌کی له‌په‌سم کردنی چیروکه تاییی‌کان نه‌ده‌بینی جگه‌له‌وه‌ی کتیه‌کان و شوینه تاییی‌کان ده‌رفه‌تیکی باشیان بو ده‌ره‌خساندو ناره‌زووی لایه‌نه هونه‌ریه‌کانیانی ده‌کردو ناهه‌نگه‌کانیان جوش و خروشیکیان ده‌خسته له‌شیه‌وه و ژنی حه‌زیان ده‌له‌رانده‌وه . خوئی سه‌بارت هه‌مان مه‌سه‌له ده‌لایت : «هیشتا له‌یادمه که له

کیشی یعقوب و فرشته

کلیسهای سان دنیس دی سان سکریمان وینم ده کیشاو گویم له موسیقای ثابتی ده گرت . خوشیه کم دووقات زیادی ده کرد وه بلیسهای ناره زووم بو وینه کیشان بهر زده بوه وه به نایبئی له روژی بهک شه مواندا . هندیك له ره خنه گرانی هونه رفی نهخش و نیگاره کانی کلیسهای سان سولیس به بهر زترین شاکاری دهستی دیلا کرووی داده نین له رووی ناوه رولکو قورمه وه . چونکه بهر هم هینانی نه وینانه شتیکی مه حاله به نیسبت هونه رمنه ندیکه وه که گری چرای ثابتی نه وه نده کریت ! ، بهلام و دکو موریس سیرولاز (Mautice Setulla) ده لیت : «تهنا همر باوه هینان مهرج نی به بو له دایک بوونی کاری هونه رفی معزن له بهر نه وهی زور له هونه رمنندان پروای ثابتی به و بهری جوانیه وه درده برن بهی نه وهی هیچ نرخیک بدن به مهسه لهی قورم وه زغی ده ره کی ، بهلام دیلا کرو هه مو بروایه کی له هونه ره که ده تونده وه و تیشکی سرخی ده دایه . باشترین نمونه بو نه وهی راستی نه و قسانه به سلینیت وینه کیشی یعقوب له گهل

فرشته دا» به . نه وینه به وه کو نه وانهی دیکه سنوری ثابته کی برپوه به مستویه ته وه به بوچوون و بیرو باوه ری خویره وه . هونه رمنند له وینه که ده کانی به یانی هه لیزاردوه تازه تیشکی زیرینی روز خوی گه یاندوته زهوی گمانی تیدا نی به نه مه مهسه لهی ده برینه که زیاتر تاشکرا ده کات و مانا که ی به هیزتر ده کات . له و لایشه وه له ناو زهوی دارستانه که ده دوو داری پیری به به کداچو به دی ده کریت که خهریکن . . . و پویه کانیان ناسمانی وینه که شارنه وه . له زتر نه م دارانه دا به عقوب درده که ویت که باوه شی له فرشته به کی تووره داوه وه هه ولی خستی ده دات . هه رچهنده نه م وینه به کیشی به عقوب له گهل فرشته که ده نشان ده دات به لام له راستی دا ناسویه کی فراوانه بو ره نگدانه وهی به به ره کانیی مرؤف بهرامبر قه در . قه شه پاتوی ده پرست و ده لیت نازام بوچی هونه رمنند نه و فرشته بهی وا به تووره بی کرده ؟ . پاش نه وه گله نی نه وه ده کات که نه وینه توندو نیزه هیچ هیمنی و نارامیک ناخاته دنی تماشاکه ره وه بگره جوړه په شوکاو و شیرزه رفی به کی پی ده به خشیت . بهی دیلا کرو نه وه شی ده ویت و بو نه مه به سه هه ولی ده دا . کیشو سه ره که وت و شه پرکردنی مرؤفی خسته نی وینه که وه بو نه وهی ته نانه ت له کانی نو نرکردنیشدا بهر چاوی پی بکه ویت و ناگای له ده وروپشتی بیت و ووریا بیت وه . هونه رمنند نه هه مو وینه که په پیره وی چیره که که ناکات . خوی چونی ویستوه وای ره سم کرده . نه وینه که ده به عقوب له و بهری تواناو هیزدایه وه له وه یایه که فرشته که به پشتا خات و خوی به سه ردا بدات . نه مه به ته واوه نی پیچه وانهی چیره که که به تیدا

به عقوب به زاوه .
پیوسته هونه رمنند زور نازاو به توانا بیت
وکونی وزنجیری بیری بشکینیت و
سه به ست بیت .

● **برواری دیلا کرو بهرامبر هونه رو هونه رمندانی پیش خوی :**

هونه رمنند دیلا کرو بهی شک ماموستای رومانسیه ته وه هه رده م به پیشه وای نه و قوتابخانه به داده نریت . ته نانه ت له سه رده می خویشیدا که سه نه بو نکولی له و قسه به بکاته وه وه رفی بکاته وه جا پیوسته هونه رمنند یکی وا گه وره راتابیه تیه کانی بهرامبر هندی هونه رمندانی پیش خوی بزاین و نه و ترازوه درکه بن که پی سی سه نگان دوون . نه وهی زور سه رنجات راده کیشی نه وه به که هونه رمنند زور به ووژدی وه بهی ترس وشاردنه وه هونه رمنندان ده کاته زرتینی و ره خنه ی خویره وه . له هه مووی سه برتر نه وه به که نه م تینینه له په رتوکیکی به یوه سیونه ته وه به لکو هه مووی له کون و تینی یاداشته دوورو درنیزه که بیدا کرونه ته وه . دیلا کرو هندیك له هونه رمنندان به نمونه نی داده نیت و ده پیچه وانه شه وه هندیکی تریان ده داته بحر تیرو توانجو ره خنه ! . سه باره ت به ماموستای سیهرو روناکی هونه رمنندی هینندی رامبرانت ده لیت : «له وه به نه دوانی دا بزانت که رامبرانت له بویه و بهنگ دا گه لی به تواناو به هیزتره له روقانیل . نه م شته ی من نه یلم ده شیت نه دوانی نه کادیمیایه کان به ریت که خویان بهر نیسایه که وه ده به سته وه . . . دیلا کرو نه م شته ی هه رگیز نه شار دونه وه هه همیشه دروپاتی کردونه وه هه رچهنده روقانیل پله و پی به کی هونه رفی به رزی هه به له لای . . هونه رمنند له سه نگانده کانیدا

هونرمه ند دېلا کرو به رامبر دوو که له
 وینه کیشی سده ی حه فده هم دهوستی و
 به ووردی تیان دهروانیت ته وانش
 هونرمه ندان پوسان و رویتزن . دهیت
 له باره ی تم دوانوه چی ووتوه ؟ ،
 پوسان به به کیک له هونرمه نده به تواناکان
 داده تیت له بابته تازه گه ریدا ، پوسان
 به دوی شته شاروه کانی سروشت دا
 ده گه ریت و ثاواره ی خاله نه زانراوه کانه تی
 بوهمان مه به ست تاك پشت گوی ده خات
 له پیناوی گشت دا . به لام رویتز له لای
 دېلا کرو شو بهخت و پایه ی تی به .
 به رامبر شکله زله کانی دهوستیت و
 به نه زانی داده تیت له بواری جوانی دا .
 له باره ی کوریوه دېلا کرو زوری ووتوه زور
 دابه زیوته سهری بهم جوړه باسی
 دهکات :

«هی نفرهت لی کراوی شیت و
 شهیدای راسته قینه واده زانیت - من به و
 دیمه نه ی بوت رهم کردووم
 هه لده خه له تیم ؟ . من له راسته قینه
 راده که م و رووده که موه که لاهه کان و
 شوینه چوله کان . کهسانی نیو تابلوکانت
 حه زیان پی تا که م روژی سده ها جار له نیو
 بازارو شوینه گشتی کان ده بانییم . بزوام
 بی بکه هه رکه ته وانه ده بیم رووم لیان
 وهرده گپیم وه هه ست به ته ملی و ته و زلی
 ده که م کاتیک له ناویاندا خوم بیم . .»
 سه رچاوه کان

- ۱ - اوجین دیالکروا من خلال
یومیانه . نووسینی زینب عبد العزیز .
- ۲ اوجین دولاکروا . نووسینی :
حسن کمال .
- ۳ النقد الجمالی . نووسینی : اندریه
ریشار
- ۴ - الفن والانسان . نووسینی :
دکتور عز الدین اسماعیل .

نامه ویت باسی خوی بکه م له کاتیکدا له
 تابلوکانی ده دویم . نانگه ر به هه موو
 توانایوه هه ول ده دات له ره نگیش دا
 سه رکه وتن وه ده ست بینیت . من ده تيم
 سه رناکه ویت ته و تا له تابلوی
 «ستراتونیس» دا جوړه دروست کراویکی
 بو به ده بینین که هیچی له جی تی خویدا
 نین ، تابلوکه وها ده بریقته وه ده توانریت
 ریشی له به ردا باشریت . .»
 هه رچه نده دېلا کرو رو له ی سرده می
 خوی بوو به لام خه یال ویری له لای
 سه ده کانی کون و ناوه راست بوو وه کو
 له وه ویش باسان کرد ، هه همیشه
 ثاواته خوازی ژانی شو سه رده مانه ی
 ده کرد . دانی به وده ناوه که په بکه ری
 یونانی گه یوه ته ته وپه ری جوانی .
 «یونانیه کان ده ستیکی بالابان هه بوه
 له په بکه رتاشیندا هه روه کو شو توانایه بیان
 هه بوه له نه ده ب دا» .

چاوپوشی له که سایه تی هونرمه نده که
 ده کاو ته نها مه به ستی ده رخستی پیتولی
 هونرمه نده که وای لی ده کات که نووکی
 فه لمی بخاته کار بو شیکردنه وه پالوتن .
 ده ست ده - ژماردن لای نه نیجایه کانی
 نه وه له کاتیکدا که لای نه سلویه کانی
 فراموش ناکات . باشترین نمونه بو تم
 قسانه شو نووسینه به که له باره ی هونرمه ند
 نانگه روه (Ingres) نووسیه تی له سالی
 ۱۸۴۱ و ه مایه وه تاله سالی ۱۸۷۱ دا له
 روژنامه ی «تان» بلا وکرایوه کورته که ی
 ته مبه «له سه ره تاوه پیوسته من روو بکه مه
 هونره که و که سایه تی هونرمه نده که له بیری
 خوم به موه ، له وه بیگومانم که نانگه ر
 به تی نرخ و ساویلکه ناوم ده بات . نانگه ر
 سی و دوو له ده رکردنی قوتایه کی ناکات
 گه ر بزانت ته و نه ده ی توزقالتیک حه ز
 به بو به ده کات و به لای ره نگدا
 داده شکینیت . به لام هه رچونیک بیت